

Robèrt Lafont o la dignitat de la llengua occitana

L'any 1978 va tenir lloc la primera Universitat Occitana d'Estiu celebrada a Nimes. Dins del programa hi havia les conferències estel·lars de Pèire Bec, "Per una dinamica novèla de la lenga de referència", i de Robèrt Lafont, "L'espaci occitan". Prenc aquestes conferències com a fites destacades del programa d'enaltiment de la llengua occitana que aquests dos estudiosos excepcionals, acompanyats per molts d'altres, han dut a terme.

Bec ès autor d'un llibre de referència indefugible, *La langue occitane* (1963), publicat en català el 1977, on es caracteritza el conjunt dels parlars d'oc dins de la seva unitat ben articulada i s'esbossa una història de la llengua occitana que estableix el seu caràcter d'institució social definida al llarg de la seva existència, allò que es denomina una "llengua històrica" quan es vol individuar un conjunt dialectal com a llengua unitària, construïda a partir de l'activitat social i cultural que la pren com a base conceptual i, sobretot, funcional i pràctica.

Davant de la situació de substitució generalitzada, de fragmentació i d'humiliació de la consciència i de les pràctiques lingüístiques, que es resumeix en l'ús del terme *patuès*, aquest programa d'enaltiment de la llengua occitana es proposava la represa de la consciència lingüística unitària i de les seves potencialitats expressives i el relleu del seu ús dins de condicions noves, necessàriament diferents de les que va conèixer l'ús tradicional decreixent. No es pot dir que s'hagi obtingut aquest relleu de l'ús, però sí que l'activitat cultural en llengua occitana es fa majoritàriament dins de la perspectiva unitària –recordem l'acceptació d'aquesta perspectiva per part d'autors literaris que ja podem considerar clàssics: Joan Bodon,

Robèrt Lafont, (Nimes, 1923 - Florència, 2009), desaparegut el 24 de juny, és evocat per Xavier Lamuela, catedràtic de lingüística romànica de la Universitat de Girona, i per l'escriptor Joan-Daniel Bezsonoff.

Marcèla Delpastre, Bernat Manciet o Max Roqueta – i que s'han assentat les bases per a una promoció de la llengua que podria arribar a ser eficaç si obtingués el suport polític mínim necessari.

Robèrt Lafont ha consagrat la seva vida, de manera deliberada i apassionada, a aquest enaltiment de la seva llengua. En el text d'acceptació a l'homenatge que se li va retre el 2007 amb motiu de l'atorgament del Gran Premi Literari de la Provença, explica una seva segona naixença amb el redescobriment que va fer, adolescent, del provençal dels seus avis i de la seva infantesa, aquest cop llegit i rellegit en la *Mireia* de Mistral. Home d'acció, que, molt jove, es va implicar en la resistència contra l'ocupació nazi i que no va deixar mai de participar activament en actes de militància occitanista en els terrenys de l'ensenyament, de la cultura i de la política, va abocar la seva energia d'una manera prodigiosa en el pensament i l'escriptura. Autor de més de cent títols i d'un miler d'articles, Lafont va desenvolupar una tasca d'ideòleg, sempre present al llarg de la història

canviant del seu país, d'historiador, d'estudiós de la literatura, de lingüista i de sociolingüista; com a literat, ès poeta, dramaturg i un prosista àgil i preocupat per construir un estil capaç de constituir-se en model d'escriptura occitana autònom de la referència omnipresent al francès.

No ès difícil de veure en el conjunt de l'obra de Lafont la voluntat de participar de manera decisiva en l'empresa de construcció del sistema de referències socials i culturals que donen sentit a la consciència i a l'ús unitaris de la llengua occitana contemporània. Aquesta voluntat es manifesta en la preocupació constant per formular les referències ideològiques per a la reivindicació occitana i en la producció de materials clau per a la comprensió del fet històric, lingüístic i cultural occità: destaquem-ne, per a cada un d'aquests darrers aspectes, *Histoire d'Occitanie* (1979), codirigida amb Andrè Armengaud, *La phrase occitane* (1967) i *Nouvelle Histoire de la Littérature Occitane* (1970-1971), escrita en col·laboració amb Christian Anatole.

Tota la seva obra literària, no cal dir-ho, ès una il·lustració deliberada de les virtualitats expressives de l'occità. En el pensament de Robèrt Lafont s'observa una polaritat dinàmica entre dos aspectes complementaris i no pas oposats. D'una banda, hi ha el convenciment que ès necessària una construcció cultural que serveixi de referència i que, en el cas de llengües històricament sotmeses com l'occità, els atorgui una dignitat inequívoca; d'altra, la consciència crítica que la realitat ès dinàmica i feta de funcionaments i, de cap manera, de principis inamovibles i estàtics. En trobem un exemple paradigmàtic en la seva definició d'Occitània que apareix als mots liminars de la *Histoire d'Occitanie*: "Occitània se definís pas autrament qu'un espaci de lengatge: lo país que i es d'usatge un dels parlars d'òc. [...] De segur pas per un acte de fe. Mas segon lo principi que las lengas son pas nècias: son aquí ont son de per de determinacions aparegudas un còp èra e que s'abolisson pas lèu fach. Se pòt pas pausar l'existència d'una lenga sèns pausar a l'encòp l'existència d'un espaci de la vida sociala,

EL TEMPS

Robèrt Lafont es va dedicar a la causa de la dignificació i la promoció de la llengua occitana amb una actitud crítica i lúdica.

Autor de més de cent títols i un miler d'articles, va exercir una tasca d'ideòleg, d'historiador, d'estudiós de la literatura, de lingüista i de literat

diferenciat per de donadas multiplas, e la durada longa d'aquel ensems que disèm cultura.”

En la seva vida, aquesta polaritat es va manifestar en la dedicació fervent a la causa de dignificació i promoció de la llengua occitana i en la inquietud crítica, i lúdica, que el feia deixar-se arrossegar per la seducció de les seves idees i per un ímpetu creatiu en el pensament i en la literatura. No tornarem a sentir la desimboltura apassionada amb què ell ho explicava.

Xavier Lamuela

Un enamorament

Joan Daniel Bezsonoff

Escriptor i crític literari

Tenia vint anys i estava enamorat de la Ruth, una estudiant alemanya rossa i occitanista, bonica com un sonet d'Aubanel. Confessi que sóc de la vella generació i m'agraden les dones. Sense aquesta particularitat genètica m'hauria enamorat de Robèrt Lafont. El vaig sentir a la facultat de Niça el 1986 pronunciant una conferència sobre "L'espaci occitan". Vaig retrobar-lo en un col·loqui a Bedarius quinze anys més tard, amb Miquel Pujadó i Maria Mercè Roca. Quan el vaig voler felicitar per tenir el plaer de conversar en provençal, em va respondre en català. Un fabrià de laboratori sense cap accent francès.

“Mai no he conegut un cervell tan brillant, tan rutilant”

Mai no he conegut un cervell tan brillant, tan rutilant, una màquina de produir idees i imatges boniques i definitives com ell. Aquella nit de Bedarius, a les muntanyes del Llenguadoc meridional, vora un riu impersonal, amb un cel estelat com als films de Bette Davis, vaig oir el mestre que dissertava sobre la història de Bedarius, les llengües i la literatura. Tants anys després, encara recordi una fórmula seua: "Ho dec tot al meu avi que era carter. Era un *homme de lettres*." Per a mi, el seu nét era un *homme de l'etre*.

Mai no tornaré a sentir la paraula màgica d'en Lafont. Se n'ha anat al Paradís on et deixen parlar totes les llengües. Hi juga a botxes amb Frederic Mistral i tots dos es barallen sobre les os i les as a la fi dels mots.